

Vilhelm Johannesen, lögtingsmaður:

— Varðveitið líkningar-nevndirnar — veitið teimum vegleiðing frá desentralu skattaumsitingini

Meðan samgongan hefur viðgjört samtiðarskattin í nærum tvey ár, fekk andstöðan bert ein dag at umhuga seg í. Sosialurinn prentar her fyrra partin av røðuni, framsøgumaður Javnaðarflokksins í skattamálum, Vilhelm Johannesen, helt, tá uppskotið hjá landsstýrinum um kelduskatt var til 1. viðgerð týsdagin

Tá tað í viðmerkingunum til lögtingsmál nr. 42: Umlegging av skattaskipanini til samtiðarskatt, verður sagt, at hugsanin um at seta í verk samtiðarskatt her á landi ikki er nýggj, so er hetta púra rætt. Eitt uppskot um slika skattaskipan var á tingborði longu í 1961 ella fyri meira enn 20 árum síðani. Men áhugin fyri eini samtiðarskattaskipan hevur kortini ikki verið líka stórur alla tíðina.

Eftir at danir fyri sløkum 15 árum síðani fingur teirra kelduskattaskipan og tíðindi borst higartil lands um, hvussu kostnaðarmikil og trupul henda skipan var at umsitja hjá tí almenna og hvussu flekt og tung hon var at liva við hjá tí einstaka skattgaldaranum í Danmark, tóktist áhugin fyri eini føroyskari kelduskattaskipan at fjara burtur fyri eina tíð.

Seinni hava vit fingið varhugan av, at millum danir hevur ónøgdin við kelduskattaskipanina verið stóðugt minkandi, og tá danir eru vorðnir meira nøgdir sum tíðin er gingin, so kemst hetta sjálvandi av, at talan fyri ein part hevur verið um byrjunar-trupulleikar og barnasjúkur, sum tað hevur eyðnast teimum at vinna á, við tí úrslitið, at í dag eru danir sum heild nøgdir við teirra kelduskattaskipan.

Í javnaðarflokknum toku vit spurningin um eina samtiðarskattaskipan uppáftur av álvara miðskeiðis í sjeytiárunum. Vit mettu, at ein av høvuðstreytunum fyri eini einfaldari samtiðarskattaskipan, sum vildi vera ódýr, lott og einföld at umsitja hjá tí almennu skattaumsitingini og sum vildi vera einföld og lott at liva við hjá tí einstaka skattgaldaranum, var, at vit fyrst av øllum fingur lagt allar teir mongu frádráttirnar um til ein fastan frádrátt. Hetta var so gjørt við skattalógargreytingunum í 1978.

Undanfarna samgongan metti broytingarnar í 1978 sum eitt stig á leiðini til eina samtiðarskattaskipan og hevði sett sær fyrri, at sjálv samtiðarskattaskipanin skuldi verða tann næsti reformurin á skattalógarøkinum, men sum øllum kunnugt fingur vit val í úrðið og eitt nýtt landsstýri varð skipað tá valskeiðið, sum byrjaði seinast í 1978 var halvrunnið. Hóast landsstýrisskifti tykist ongin broyting at vera samtiðarskattaspurninginum viðvíkjandi. Sitandi samgonga er eisini fyri eini samtiðarskattaskipan. So státt hevur hugsanin um eina samtiðarskattaskipan breiða undirtøku her á tingi.

Tað er helst breið semja um, at ein slika skipan er til fyrimun bæði fyri landið og kommunurnar, eins og fyri tann einstaka skattgaldaran. Í føroyska samfelagnum er tað ein ávisur og luftslaga stórur partur av fólkinum, sum hevur ójavna inntøku frá eini tíð til aðra — frá einum ári til annað. Her hugsi eg um personar, sum óbeinleiðis fáa sínar úrtøkur frá fiskivinnuni t.v.s. av tí arbeiði, sum fiskivinnan skapar í fiski-íðnaðinum uppi á landi. Her vita vit av royndum, at talan kann vera um bæði góð og minni góð ár til úrtøku. Mangur er helst komin illa fyri, tá hann eitt vánaligt innløgur stóð við skattarokningini fyri tað góða innløgur, sum verið hevði framman undan.

Ein samtiðarskattaskipan førir sjálvandi við sær, at tann stóri skatturin verður góðin samstundis við at inntøkan er góð, meðan skatturin av sær sjálvum vil falla, tá talan er um eitt verri innløgur ár. Onkur vil sjálvandi siga, at fyri tey, sum hava eina fasta og javna inntøku, kann tað næstan vera líka mikið. Hetta er tó ikki heilt rætt. Samtiðarskatturin kann nevniliga eisini

verða ein fyrimunur hjá tí bólknum. T.d. í tilfellið av at inntøkan bráðliga minkar ella fellur burtur orsakað av sjúku ella líkandi. Í slika fori verður ongin skattarokning at stríðast við. Skatturin vil heinan vegin laga seg eftir teimum broyttu inntøkuviðurskiftunum.

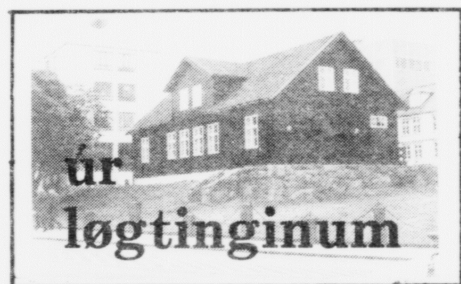
Eg segði fyri lotu síðani, at hugsanin um eina samtiðarskattaskipan eftir øllum at døma hevur breiða undirtøku her á tingi og hetta kann eg endurtaka og undirstrika, men helst eru vit ógvuliga ójavnir á máli, nú stóða skal takast til, hvussu henda samtiðarskattaskipanin skal umsitast. Eftir uppskotinum, sum vit hava til umrøðu í dag, skal lögtingið nú taka undir við, at landsstýrið, eftir nokrum høvuðsreglum, sum eru settar upp í uppskotinum, fyrireikar logaruppskot at leggja fyrri lögtingið um umlegging av landsskatti og kommunuskatti til samtiðarskatt frá 1. januar 1984.

Í teimum generellu viðmerkingunum til hetta uppskotið verður sagt (við formansins loyvi): Aðrenn uppskotið (her snýr tað seg um logaruppskotið) verður lagt fyrri tingið, verður hildið beinast, at tingmenn fáa høvi til at taka stóðu til nakrar høvuðstættir í uppskotinum eins og til ta skipan, sum skal galda fyri árið 1983, sum verður hitt seinasta undir nógaldandi skattalóg. Tessvegna hjalagda uppskotið samtyktar, citat enda.

Eg skal lata vera við at siga, at uppskotið, sum vit hava til umrøðu í dag, er lagt fram uppá kvamsvis, men eg loyvi mær at ivast stóruga í, um hetta gevur okkum í andstöðuni nakað veruligt høvi til at taka stóðu viðvíkjandi nokrum høvuðstættum í tí logaruppskotinum, sum verður lagt fyrri tingið seinni. Orsøkin til min stóra iva er í fyrsta lagi tann, at meðan

samgongan, landsstýrið og umsitingin uttan íhald hava arbeitt við hesum stóra máli í samfullar 24 mánaðar, so fingur vit í andstöðuni bert ein dag. Málið varð framlagt seint seinnapartin mánadagin og longu mikumorgunin kl. 10 skuldi umrøðan byrja. Hetta vil siga, at andstöðuflokkarnir illa nokk hava fingið tíð til at seta seg inn í málið og enn minni hava vit fingið tíð til at gera tær kanningar, sum eru neyðugar fyri at fáa eina viðgerð av málinum og eina stóðutakan í flokkunum. Í øðrum lagi er orsøkin til min stóra iva tann, at í málinum resta upplýsingar, sum t.d. hvat hesin umsitingarformurin kemur at kosta. Hvat skal tað almenna gjalda peningastovnunum? Hvat kemur hesin umsitingarformurin at kosta annars? Hetta eru elementerir upplýsingar hjá einum og hvørjum, sum skal taka stóðu, men hesar upplýsingar hava vit ikki fingið higartil. Ut frá hesum loyvi eg mær at ivast í, um ætlanin veruliga er at geva okkum høvi til at taka stóðu til tær sjei høvuðsreglurnar í uppskotinum, soleiðis sum sagt verður í viðmerkingunum frá landsstýrinum.

Harra formaður! Fyrsta høvuðsreglan í uppskotinum sigur, at fyrbilsskattur fellur til gjaldingar so hvørt og samstundis, sum A-inntøka er fallin til gjaldingar. Undir heitið A-inntøka koma lönir, eftirlønir, folka- og avlamspensión, sjúkradagpeningar, hýrur og tilíkt. Javnaðarflokkurin hevur sjálvandi onki imoti hesi fyrstu høvuðsregluni. Hon kann helst ikki verða óðrvisi um vit skulu hava eina samtiðarskattaskipan yvirhøvur. Í næstu høvuðsreglu verður sagt, at A-inntøkur, aðrenn tær verða góldnar, skulu flytast um stovn, sum er góðkendur av landsstýrinum til afturhald av skatti.

Hesa reglu vil eg venda aftur til seinni.

Í triðju høvuðsreglu verður fastlagt, at fyrbilsskattur verður roknaður eftir kumulativari skipan og vil hetta siga, at ein verulig skattaútrokning fer fram hvørja ferð A-inntøka verður útgóddin. Slika skipan sum henda vil avmarka talið av eftirregluringum og tað er positivt eftir okkara tykki. Fjórða høvuðsregla slær fast, at afturhildi fyrbilsskatturin eisini er grundaður á upplýsingar í eini forskotsskráseting um m.a. ætlaðar B-inntøkur og skattligan frádrátt. Undir heitið B-inntøkur koma inntøkur av egnum virkið hjá vinnurekandi, inntøkur av landbúnaði, skattskyldugar rentur, inntøka av húsaleigu og tilíkt. Til henda partin er helst heldur onki at viðmerkja tá hetta er ein nátturligur partur av eini samtiðarskattaskipan.

Fimta høvuðsreglan sigur, at endalig álíkning fer fram, tá almanakkaárið er úti. Grundarlagið undir endaligu álíkningini eru teir í skattaskránum savnaðu upplýsingarnir um A-inntøkur og teir sjálgvinnu upplýsingarnir um B-inntøkur og skattlugar frádráttir. Hjá roknskapar- ella bókhaldsskyldugum verða inn-sendir roknskapir lagdir sum grund fyri álíkningini. Hetta er eisini ein

nátturligur partur av skipanini — ein partur sum vit onga viðmerking hava til. Setta høvuðsreglan umfar álíkningina úti í kommununum. Her verður mælt til eina nýskipan, sum hevur til endamáls at leggja kommunur saman í fyrisingarligar eindir, og at velja eina líkningarnevnd fyri hvørja fyrisingarliga eind. Javnaðarflokkurin metir hugtakið um fyrisingar eindir sum eina decentralisering av skattaumsitingini og hesum kann javnaðarflokkurin taka undir við. Hinvegin dugur flokkurin ikki at siggja nakra orsök til at velja felags líkningarnevndir fyri hvørt av teimum fyrisingarligu økjum. Her halda vit tað vera rættari at lata kommunurnar varðveita verandi skipan soleiðis at tær kunnu fáa tekniska hjalp frá teirri desentralu skattaumsitingini.

Viðvíkjandi yvirgangsreglunum í sambandi við umleggingina, sum verða umrøddar í høvuðsreglu sjei, er tað greitt, at slikar reglur mugu til. Vit fara kortini at taka fyrivarni viðvíkjandi tølunum, sum nevnd eru í viðmerkingunum til høvuðsreglu 7 punkt c. Ivast í um tøluni 30.000 kr. fyri leysar personar og 50.000 kr. fyri hjún ikki eru í hægra lagi. Men hetta kunnu vit altíð tosa um í nevndini.